

Gance sig samtidig hen mod en totalt fossil udgave 1970-71 »Bonaparte et la Révolution« via overskuddet fra Claude Lelouchs »Un Homme et une Femme« – med præntioner i øst og vest, hvor han har indføjet sig selv som Saint-Just som 79-årig i dæmringslys og Albert Dieudonné dubber sig selv som Napoléon. Med Brownlows udgave er et lykkeligt engangsfænomen i filmhistorien blevet præserveret. »Napoléon« har mere end nogen anden kolossalfilm liv i pannotikonet og en fandenivoldsk dynamik. Birollerne fremstår ganske markante og filmen er – takket være Brownlow – et evigt bevaret mylder af liv.

Gance og Brownlow har konkurreret om eftermælet – og »Napoléon« er også blevet Brownlows livsværk.



NOTER:

- 1) Udsendt kort efter Ernst Lubitschs »Madame Dubarry« (1919 – distribueret i USA 1920, udslagsgivende for import af Lubitsch til USA) og Dimitri Buchowetzkijs ligeledes tyske »Danton« (1921).
- 2) Abel Gance anvender bl.a. udtrykket i programmet til »Napoléon«, Marivaux-biografen nov. 1927. Citeret i »Napoléon. Abel Gance's Classic Film« p. 166.
- 3) »Overvejelsen, det er vores største fjende på lærredet. Overvejelsen standser i virkeligheden modtageligheden i højere grad end hvilken som helst anden fornemmelse. Den forandrer den, giver undertiden hjernen en stakket glæde. Kun instinktet, kun sanserne giver kunstneriske glæder, og det store publikum drager kun deres slutninger deraf. Hvis vendingen »at drage slutninger« kan anføres, har den naturligvis ikke den samme betydning som hos kritikerne, der næsten altid sætter deres overvejelser over modtageligheden ved bedømmelsen af en film. De samme betingelser gælder for undfangelsen og skabelsen. Overvejelsen er kun nødvendig m.h.t. montagen, den kunstige del, der svarer til syntaks og udgør billedets grammatiske skrift.« Abel Gance: »Carnets« 12.9.1922, citeret fra La Revue du Cinéma 383, 1983.
- 4) Citeret fra I. C. Lauritzens indledning til Filmmuseets forevisning af »Lucrèce Borgia«, 1955.
- 5) »Les Cahiers du Mois«. No. spécial-cinéma. Emile Paul 1925. Citeret fra Jean Mitry: »Histoire du Cinéma« Bd. II. p. 444.
- 6) Om dette æstetiske problem: Se Jean Mitry: »Histoire du Cinéma« Bd. II. p. 437 ff.
- 7) M.G.M. nedklippede »Greed« fra 42 ruller til 10, 1923-24.
- 8) Den amerikanske tekst i Zoetropeversionen lod den kun være europæisk!
- 9) Jvf. Abel Gance, Prisme. Editions de la NRF, Gallimard, Paris. 1930 p. 355. Citeret i »Napoléon. Abel Gance's Classic Film« p. 164.
- 10) Abel Gance: »Comment j'ai vu Napoléon«. Citeret fra programmet til Théâtre de L'Opéra, 1927.
- 11) Andre filmprojekter af Gance med Napoléon: »Napoléon auf St. Helena« (1929 – tysk). Manus: Abel Gance. Instruktion: Lupu Pick, med Werner Krauss som Napoléon. Lupu Pick blev prøvefilmet til »Napoléon«. Hvad ville franskmændene ikke have sagt til en tysk Napoléon? »Austerlitz« (1959-60 – fransk/ital.) I: Abel Gance, med Pierre Mondy som Napoléon – vokskabinet.



NAPOLÉON

Napoléon. Frankrig 1927.

P-selskab: Westi Co. **P:** V. Wengeroff, Hugo Sinnes. **P-ledere:** William Defontaine, De Bersaucourt. **Instr:** Abel Gance. **Instr-ass:** Henry Krauss, Vladimir Tourjansky, André Andréani, Alexandre Volkoff, Marius Nalpas, Pierre Danis, Anatole Litvak. **Manus:** Abel Gance, Lupu Pick. **Foto:** Jules Kruger. **Supplerende foto:** Léonce-Henri Burel. **Kamera:** Jean-Paul Mundviller, Bourgassof, Lucas, Emile Pierre, Briquet, Roger Hubert, Monniot, Eyvinge. **Klip:** Marguerite Beaugé, Henriette Pinson. **Ark:** Alexandre Benoist Schildknecht (sup), Lochavoff, Jacouty, Meinhardt, Eugène Lourié. **Rekvis:** Ruggieri. **Kost:** Charmy, Sauvageau, Mme Augris, Jeanne Lanvin. **Diverse tekniske specialister:** Michel Feldman, Simon Feldman, Maurice Dalotel, Day, Scholl, Bonin, Rocher.

Medv: Vladimir Roudenko, Albert Dieudonné, Mme Gina Manés, Nicolas Koline, Alexandre Koubitzky, Antonin Artaud, Edmond van Daële, Harry Krimer, petit Roblin, petit Vidal, Mlle Annabella, petit Serge Freddykaril, Robert Vidalin, Mme Marysa Damia, Louis Sance, Mme Suzanne Bianchetti, Mlle Carvalho, Mme Yvette Dieudonné, Mme Eugénie Buffet, Mlle Simone Genevois, Sylvia Caviccia, Henri Baudin, Maurice Schutz, Acho Chakatouny, M. Day, Léon Courtois, Philippe Hériat, Alexandre Benard, Daniel Burret, M. Caillard, Pierre de Canolle, Pierre Danis, M. Dacheux, Jean Henry, Jack Rye, Henry Krauss, Mme Marguerite Gance, M'Viguiet, Abel Gance, Mme Francine Mussey, Pierre Batcheff, Georges Cahuzac, Jean D'Yd, Boris Fastovich, M. Maxudian, Jean Gaudray, M. Mathillon, Genica Missirio, M. Favière, Mme Andrée Standard, Mme Suzy Vernon, petit Henim, Roger Blum, Mlle Janine Pen, Philippe Rolla.

Længde: 255 min., 6962 m. **Censur:** Rød. **Udl:** Panorama. **Re-prem:** 7.9.84 – Grand (oprindelig premiere 27.2.28 – Palads).

NB: Den gendensendte version af »Napoléon« er rekonstrueret af Kevin Brownlow med hjælp fra Abel Gance, og filmen er tilføjet musik af Carmine Coppola.

JØRGEN
OLDENBURG

Tarzan overlever Greystoke



Det gode ved Tarzan og de andre store mytologiske helte er, at de overlever. De overlever de reelle farer, de møder, og de overlever de fortolkninger, de udsættes for, når kunstnere og forretningsfolk ser muligheder i dem. De er det stof, som drømme gøres af, de er uimodståelige myter.

Og Tarzan er den største, større end både Odysseus og Superman, utroligere end både Robin Hood og 007, stærkere end såvel Kong Arthurs ridere som Wyatt Earp – men i øvrigt er de jo alle sammen i familie og minder en del om hinanden. Dog, Tarzan har den fordel, at han også taler dyrenes sprog og i øvrigt er af adelig byrd og sin egen herre – alt sammen glimrende egenskaber hos en helt. Og så må det heller ikke glemmes, at Edgar Rice Burroughs' bøger faktisk er – eller i hvert fald mindes som værende – gevaldigt underholdende. For det er jo ikke nok at have en helt, man må også have nogle gode historier at fortælle om ham. Det kunne Burroughs, og det kunne de naive Weissmuller-film også (selv om Burroughs selv afskyede dem). Og det er på det punkt, Hugh Hudson fejler så afgørende med sit bidrag til mytologien, »Greystoke: The Legend of Tarzan, Lord of the Apes«.

Allerede titlen varsler ilde, markerer at det er den mindst interessante del af personen, vi skal følge. Man går jo heller ikke ind for at se film om Clark Kent eller Don Diego de la Vega, triste typer, der ikke tåler sammenligning med deres bedre jeg: Superman, henholdsvis Zorro. For Hudson er det imidlertid netop den splittede personlighed, som er det interes-

Til venstre den imponerende borg, der for en tid bliver bolig for den tidligere Tarzan, efter at vildmanden midlertidigt har vendt junglen ryggen. Øverst instruktøren Hugh Hudson under indspilningen af Tarzan-filmen.

sante ved subjettet, og man bør vel principielt være taknemmelig for enhver nyopfattelse af myten.

Her skildres Tarzan i identitetskrise, abernes konge som tvivlrådig intellektuel – men man har set så mange film om folk, der ikke kan finde ud af, hvem de er, og hvor de har deres rødder, at man godt kan gribes af en vis skuffelse over ikke at kunne få et par timers rigdom på fantasi, men spises af med gammelkendte problemer. Jeg er ærlig talt lidt ligeglad med, hvordan Tarzan har det med Darwin og pæne manerer og slægtstraditioner, og mit idols overvejelser om, hvorvidt aberne eller Alice og John Clayton er hans forældre kan nok være af interesse som et atypisk adoptivbarns traumatiserede hold-

pointeret og lidet ophidsende anden akt. d'Arnot og Tarzan finder sammen, en læreproces tager sin begyndelse, og d'Arnot påtager sig at føre sin elev igennem en sensationel hurtig udvikling, fra abernes anfører til adelig arving.

Denne elevtid, som var så væsentligt et element i Hudsons tidligere film, »Chariots of Fire«, er praktisk talt væk her, og hele rejsen fra det sorteste Afrika til det lyseste Skotland markeres kun ved et langt og inderligt overflødigt ophold i en ussel landsby, befolket af fallerede hvide (såsom kaptajnen på det skib, der forliste med Tarzans forældre) og undertrykte sorte. Det er et ordinært action afsnit, der demonstrerer, at Tarzan har evner som bodyguard, men derudover fore-

for hans ønske om at vende tilbage til junglen. Men Tarzans tilbagevenden bliver ikke noget klimaks – for Hudson følger ham ikke ind i regnskoven.

Tilskuerne bliver ligesom Jane og d'Arnot stående på afstand og ser ham forsvinde i tykningen, og vi får altså ikke svar på de spørgsmål, Hudsons psykologiserende holdning har fået os til at stille. Kan man vende tilbage til naturen? Kan man fortrænge, hvad man har lært? Går Tarzan i kødet på hunaberne, eller vil han som en anden fortidig godsejer kræve herremandens ret i de nærmest liggende negerlandsbyer? Hvad agter han egentlig at tage sig til? Sender han sine venner en tanke, måske endda et postkort i ny og næ?

Det spørger man ikke en mytisk



Til venstre Christopher Lambert som ny Earl of Greystoke. Yderst til venstre tager Ralph Richardson med overvældende autoritet føringen i sin sidste filmrolle, og Christopher Lambert kan blot forsøge at følge med.



ning til sine adoptivforældre i forhold til den biologiske herkomst – men på en eller anden måde falder det vanskeligt at tage disse problemstillinger helt alvorligt, når de knyttes til Tarzan. Han er en bedre skæbne værdig end at skulle bakse med rodløshed og fremmedgjorthed og andre af det sidste tiårs mondæne dårligdomme.

Men selv hvis man accepterer Hudsons udgangspunkt, er »Greystoke« blevet en lidt uhåndterlig film, der efter en traditionel, men økonomisk og underholdende markering af Greystokes baggrund fører os hurtigt gennem abeungen Tarzans opvækst til han som ungt handyr kan besejre en panter. Flot, anderledes, spændende, dragende – var det bare blevet sådan ved.

Men så ankommer en ekspedition fra British Museum til Vest Afrika, og dens tåbelige adfærd, resigneret observeret af ekspeditionens belgiske fører, Philippe d'Arnot, udgør en lang, over-

kommer temmelig interesseløst, for det er ikke spændende nok til, at den oprindelige Tarzan-figur kan komme til udfoldelse, og det er ikke meningsfyldt på en måde, der lader Hudsons Greystoke bare få færtten af sine forestående problemer med jeg-følelsen. Men trods alt fremtræder Tarzan her som en handlingens mand, et karaktertræk, der sørgeligt forsvinder ud af billedet i den overvejende del af filmen, der beskæftiger sig med den unge lord Greystokes forhold til begreber som sex, familiefølelse, *noblesse oblige* etc. – ødselt produceret, pænt instrueret, men i Christopher Lamberts intetsigende fremstilling vanskeligt at engagere sig i følelsesmæssigt, endstige intellektuelt.

Konflikten tilspidses dog – omsider – effektivt, da lord Greystoke opdager, at hans abefar er blandt forsøgsdyrene på det zoologiske museum, og den opdagelse bliver bestemmende

helt om, men Hudson har forsøgt at gøre Tarzan til lord Greystoke, og så bliver den slags spørgsmål ikke helt irrelevante, og det føles overordentligt frustrerende, at Hudson viger udenom bare antydningen af et svar, der kunne vise, at han selv havde gjort sig overvejelser i den retning. En åben slutning er ikke i sig selv udtryk for instruktørens usikkerhed i forhold til emnet, men netop fordi Hudson behandler emnet så radikalt anderledes, kunne man også med rimelighed forvente, at han kunne give sin historie en prægnant afsluttende pointe. Men, nej.

Da Hudson blev interviewet af Svend Erik Øhlenschläger i TV, sagde han bl.a., at filmen handlede mindst lige så meget om faderskikkelser som om noget som helst andet. Han udvidede dette perspektiv ved at fremhæve, hvordan religion og politik synes at have spillet fallit som værdige

begreber i den offentlige bevidsthed, og antydede behovet for andre autoriteter at erstatte de forsvindende med. Rent bortset fra, at filmens Tarzan heller ikke får afklaret det problem, er det bemærkelsesværdigt, at det er filmens to modne skuespillere, Ralph Richardson som lord Greystokes farfar, og Ian Holm som belgieren d'Arnot, der skuespillermæssigt uden vanskeligheder stjæler billedet fra Christopher Lamberts titelperson. For farfaderens vedkommende får han faktisk også i perioder lov til at overtage historien med nogle besynderlige sidehandlinger, der ikke ligefrem pisker handlingen videre. Man mindes, hvordan også Ian Holms fremstilling af træneren Sam Mussabini gav »Chariots of Fire« nogle af denne films

energi, en kilde til kraft og selvhævdelse. »Greystoke: The Legend of Tarzan, Lord of the Apes« siger faktisk det modsatte for her nedbryder Hudson myten, viser at også helteskikkelser er mennesker i tvivl, traumatiserede, splittede, usikre på deres identitet, i vildrede med deres følelser.

Hvor løberne i »Chariots of Fire« realiserede sig selv, sublimerede sig selv, når de løb (visualiseret i filmens mytiske signaturbillede, løberne på stranden), så er det et spørgsmål om hvorvidt Tarzan, da han ender med at vende tilbage til junglen, finder sig selv, eller om han blot flygter fra den civilisation, der i farfaderens, d'Arnots og Janes skikkelser har tilbudt ham så meget men også stillet ham

GREYSTOKE, BERETNINGEN OM TARZAN, ABERNES KONGE

Greystoke: The Legend of Tarzan, Lord of the Apes. England 1984. P-start: 4.11.82. P-selskab: WEA Records. For Warner Bros. P: Hugh Hudson, Stanley S. Canter. As-P: Garth Thomas. P-leder: Simon Bosanquet. P-samordner: (Cameroon) Marie-Therese Boiche. I-leder: (Cameroon) Frank Ernst. Instr: Hugh Hudson. Instr-ass: Ray Corbett, Simon Channing-Williams, Michael Zimbrich, Paul Tivers, Kieron Phipps. Stunt-instr: Roy Scammell. Manus: P. H. Vazak (= Robert Towne), Michael Austin. Efter: Roman af Edgar Rice Burroughs: »Tarzan of the Apes« (1914, dog 1912 som føljeton). Foto: John Alcott, (2nd unit) Egil Woxholt. Kamera: Douglas O'Neons, (2nd unit) Ken Withers. Farve: Technicolor. Sp-visuel-E: Albert J. Whitlock. Klip: Anne V. Coates. Sp-E: Peter Hutchinson. P-tegn: Stuart Craig. Ark: Simon Holland (supp), Norman Dorme. Dekor: Ann Mollo. Rekviz: Charles Torbett. Kost: John Mollo, Shirley Russell (for: Andie MacDowell). Abekost: Rick Baker. Komp/Dir: John Scott. Supplerende musik: Edward Elgar, Luigi Boccherini, Eugen d'Albert. Supplerende dir: Norman Del Mar. Spillet af: The Royal Philharmonic Orchestra. Koreo: (abebevægelser) Peter Elliot. Sp-makeup-E: Rick



Tarzan (som spæd og siden som voksen dræber) sammen med aberne, som der ingen mangel er på. Til gengæld kan man godt savne de sultne krokodiller, menneskeædende flodheste og tjenstvillige elefanter, der uafsladeligt blev klippet ind i de gamle Tarzan-film.

menneskeligt smukkeste pointer, og man må konkludere, at Hudson nok ikke er helt på vildspor, når han selv ser faderskikkelsen som en betydningsfuld figur i sine film.

I øvrigt forekommer de to film, der til dato betegner Hudsons overordentligt spektakulære bidrag til filmkunsten, næsten modsatte i holdning og tematik, så det er ikke nemt at bygge en auteur-opfattelse op omkring ham, hvis dette begreb da skal have noget med en konsekvent formuleret menneske- og livsopfattelse at gøre. Så vidt jeg kan se, drejede det sig i »Chariots of Fire« om at skabe en myte; ud fra en vist nok stort set korrekt beskrivelse af nogle idrætsmænds personlige forudsætninger at tegne den type, den mytiske figur, den helt, som kan bruge sig selv og sit liv på en måde, så alle forhold vendes til det bedste og det, der hos svagere psyker ville føre til hængninger, i stedet bliver til positiv

over for krav, han ikke har kunnet honorere. Er Greystoke en mand, der træffer et valg, eller en neurotiker som søger tilflugt i en ganske vist farlig, men dog i intellektuel henseende overskuelig barndomstilværelse?

Hudson synes at mene det sidste, som altså er den direkte antitese til udsagnet i »Chariots of Fire«. Stiller man med forventninger om meningskonsekvens, er Hudson nok ikke manden, og man må nøjes med at beundre det, han vitterligt kan, nemlig at fylde billederne med atmosfære, at udnytte sine locations og dekorationer, så man både bemærker deres pragt (production value) og fornemmer miljøernes karakterdannende evne (human interest). Han skal nok blive et stort navn inden for den kommercielle film, spørgsmålet er, om han også kan udvikle sig som kunstner.

Baker. Tone: Ivan Sharrock, Gordon K. McCallum, Archie Ludski, Les Wiggins, Roy Baker, Graham V. Hartstone, Nicolas Le Mesurier. Lyd-E: Jack Knight, Terry Busby. Medv: Emile Abossolo, Bridget Biargi, Philemon Blake Andhova, Paul Brooks, Cheryl Campbell, Colin Charles, Ian Charleson, Elaine Collins, Nigel Davenport, David Endene, Nicholas Farrell, James Fox, Paul Geoffrey, Ian Holm, Richard Griffiths, Tristram Jellineck, Christopher Lambert, Eric Langlois, Sheila Latimer, Andie McDowell, Alison MacRae, Roddy Maude-Roxby, Tali McGregor, Hilton MacRae, Messanga Messanga, Tangana Messi, Andrea Miller, Jean Mingele, Ali Mvondo, Emanuelle Obeya, Daniel Potts, Ravinder, Ralph Richardson, Anne Scott-Jones, David Suchet, Harriet Thorpe, John Wells, Jacobin Yarro, Elliot W. Cane, Ailsa Berk, John Alexander, Christopher Beck, Mark Wilson, Rona Brown, Georgia Clarke, Tessa Crockett, Francis D'Arcy, David Forman, Toh Koksum, Eugene Little, Tina Maskell, Dougie Mann, Rory Mitchell, Martin Pallo, Deep Roy, Kiran Dhah, Martin Scully, Philip Tan, George Yiasoumi. Længde: 138 min., 3765 m. Censur: Grøn. Udl: Warner & Metronome. Prem: 5.10.84 - Palads + Kino, Gentofte + Bio 5 (Aalborg) + Kosmorama (Århus) + Imperial (Odense).